

Eşref Edib ve siyasî görüş farklılığı

Eşref Edib Fergan'ın vefat yıldönümü. 15 Aralık 1971'de İstanbul'da vefat etti. Kabri Edirnekapı Mezarlığında.

Bundan dört-beş sene evvel, ESKADER tarafından Çağaloğlu'nda düzenlenen bir "Eşref Edib'i Anma Programı"na, biz de konuşmacı olarak dâvet edilmiştik.

Programın düzenlendiği salona gittiğimizde, çok kalabalık ve entelektüel seviyesi hayli yüksek bir topluluğun orada hazır bulunduğu şahit olduk.

Konuşmacılar olarak on kişiydik. Yaş sırasına göre, liste başında muhterem Mehmet Fırıncı, listenin sonunda ise bizim ismimiz yer alıyordu.

Hiçbir konuşmacı, bir nebzecek olsun eleştirel mahiyette serd-i kelâm etmedi. Mehmet Fırıncı da, Üstad Bediüzzaman'ın Eşref Edib ile ilgili bir mektubunun yarısına kadar, hatta "fakat" kelimesine kadar olan kısmını okuyup bıraktı.

Sıra bize geldiğinde, biz de aynen o "fakat" kelimesinden sonraki kısmına nazar-ı dikkati çekmeye çalıştık. İşte, söz konusu o "fakat"tan önceki ve sonraki kısımların bir hülâsası:

"Eşref Edip kırk seneden beri iman hizmetinde benim arkadaşım ve Sebilürreşad'da makale yazan hakikî İslâmiyet mücahidlerinden bir kardeşimdir. Ve Nurun bir hâmisidir. Ben vefat etsem de, Eşref Edip Nurcular içinde bulunmasıyla büyük bir teselli buluyorum. ...Yalnız, Sebilürreşad, (Büyük) Doğu gibi mücahidler, iman hakikatlerini ehl-i dalâletin tecavüzatından muhafazaya çalıştıkları için, ruh u canımızla onları takdir ve tahsin edip onlarla dostuz ve kardeşiz; fakat..."

* * *

"...Fakat, siyaset noktasında değil. Çünkü, iman dersi için gelenlere tarafgirlik nazarıyla bakılmaz. Dost-düşman, derste farketmez. Halbuki siyaset tarafgirliği, bu mânâyı zedeler, ihlâs kırılır. Onun içindir ki, Nurcular emsâlsiz işkencelere ve sıkıntılara tahammül edip Nur'u hiçbir şeye âlet etmediler. Siyaset topuzuna el atmadılar." (Emirdağ Lâhikası)

* * *

Söz konusu mektubun asıl yazılış maksadı, din-iman hizmeti cihetiyle dost-kardeş olduğumuz bu kesimle siyaseten aynı çizgide, aynı kulvarda olmadığımızın nazara verilmesiydi. Dahası, Risâle-i Nur'un siyasete âlet edilmemesi gerektiği hususuydu. Mektubun illiyet bağı ise, 1952'de kurulan İslâm Demokrat Partisi ile alâkalıydı.

Sebilürreşad ile Büyük Doğu çevreleri, siyaseten Fevzi Paşalı Millet Partisi ve ardından Cevat Rifat liderliğindeki İslâm Demokrat Partisini destekliyordu. Bu siyasî hareketin günümüzdeki devamı ve temsilcisi, iktidardaki Adalet ve Kalkınma Partisidir.

Şimdi de, vefat yıldönümü vesilesiyle hayır ve rahmetle andığımız Eşref Edib'i biraz daha yakından tanımaya çalışalım.

* * *

“Türk matbuatının mücahit kalemi” olarak da bilinen Eşref Edib, vefat ettiğinde doksan yaşlarındaydı. Meşrûtiyet'in tâ ilk yıllarından itibaren yayın hayatına atılan Sebilürreşad'da, Mehmed Âkif, İzmirli İsmail Hakkı ve Üstad Bediüzzaman'ın da aralarında bulunduğu münevver zatların yazıları neşredilirdi.

İstanbul işgal altında iken telif edilen Hutuvât-ı Sitte isimli broşür de, yine Sebilürreşad matbaasında ve tam bir gizlilik içinde basılarak yayınlandı.

* * *

Millî Mücadele hareketi kızıştığı esnada, Sebilürreşad'ın idare merkezini Anadolu'ya taşıyan Eşref Edib, Mehmed Âkif'le birlikte önce Kastamonu'ya, ardından Ankara'ya gitti.

Savaş yıllarında dahi yayını aralıklı şekilde devam eden bu mecmua, 1925'te Şeyh Said Hadisesi bahanesiyle, tek parti hükümetince kapatıldı. Sahibi olan Eşref Edib de, İstiklâl Mahkemelerinde yargılanarak hapis cezasına çarptırıldı.

Elazığ'daki cezaevinde, ayrıca maddî-mânevî büyük işkenceler gören Eşref Edib, Mutlâkiyet ve Meşrûtiyet dönemlerinde, hatta işgal yıllarında bile görmediği alçakça muamelelere ve zulümlü baskılara maruz bırakıldı.

* * *

22 yıl müddetle yayını yasaklanan Sebilürreşad, Demokratları bölen Millet Partisinin kurulduğu 1948'den itibaren, yeniden neşir hayatına döndü.

Din-imân cephesinde bütün mü'minleri, hasseten o tarihlerde Afyon Hapishanesinde bulunan Üstad Bediüzzaman ve talebelerini cesaretle savunan Sebilürreşad, siyasî kulvarda ise milliyetçi-muhafazakâr kesimin adresi şeklini alan Fevzi Paşanın fahrî başkanlığındaki Millet Partisinin bir nevî yayın organı haline geldi.

Sebilürreşad'ın yayını, 1966'da son buldu. Dindar bir şahsiyet olan Eşref Bey, hiçbir dönemde Demokratlara müsbet bir nazarla bakmadı. Çoğu zaman aleyhlerinde yazılar yazdı. Öyle ki, 27 Mayıs Darbecileri tarafından 30 Mayıs 1960'ta Harp Okulu penceresinden atılarak katledilen İçişleri Bakanı Namık Gedik ile ilgili hilâf-ı hakikat şeyler de dahil olmak üzere...

Ömrünün sonuna kadar aynı siyasî çizgide giden Eşref Edib, 1970'te kurulan Millî Nizam Partisinin de isim babası olarak bilinir.